

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
фінансів
Протокол № 1 від 28.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО
Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна ПЕМАШКАЛО

ПРОТИДІЯ ФІНАНСОВИМ ШАХРАЙСТВАМ
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	всі
Спеціальність	всі
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	всі

Статус дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробник:
к.е.н., доцент

Сергій ЮШКО

Завідувач кафедри
фінансів

Ірина ЖУРАВЛЬОВА

Харків
2023

ВСТУП

Злочинна шахрайська діяльність окремих осіб чи спеціально організованих груп, спрямована на посягання на власність, суттєво зростає в умовах динамічного розвитку інформаційних систем, комп'ютерних та інтернет-технологій. На сьогоднішній день важко назвати сферу, яку б шахраї обійшли стороною: під їх прицілом перебувають банківська система та ринок страхування, реальна економіка та публічні фінанси. Найбільш уразливою категорією осіб, що потерпає від дій зловмисників, лишаються також пересічні громадяни. Постійне удосконалення технологій, якими оперують злочинці, використання нових, нетрадиційних способів їх здійснення вимагає цілеспрямованого вивчення даної практики, тим більше, що чинне законодавство суттєво відстає від криміногенних реалій та не забезпечує повноцінного захисту прав та інтересів як самої держави, так і суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

Метою навчальної дисципліни "Протидія фінансовим шахрайствам" є формування у майбутніх фахівців теоретичних знань щодо сутності фінансових шахрайств та особливостей їхнього прояву у різних сферах економічної діяльності, опанування практичними способами протидії злочинним діям шахраїв.

Завданнями навчальної дисципліни є: вивчення характерних особливостей, форм та видів шахрайств, обставин, що зумовлюють вчинення шахрайств; особливостей вчинення шахрайств у банківській і страховій сферах; специфіки прояву шахрайських дій у діяльності підприємств; знайомство з корупційними методами шахраїв у бюджетно-податковій сфері, основними способами фальсифікації фінансової звітності, технологіями заволодіння коштами шляхом організації фінансової піраміди, способами протидії фінансовим шахрайствам, з відповідальністю за вчинення фінансових шахрайств.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні та методичні засади вчинення фінансових шахрайств.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес вчинення фінансових шахрайств у різних сферах економічної діяльності й ефективні способи протидії їм.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
1	2
Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні управлінські рішення спираючись на норми чинного законодавства	Здатність обґрунтовувати ухвалені рішення; здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних завдань; здатність працювати з нормативними документами, здійснювати коректне трактування норм законодавства

1	2
Оцінювати достовірність інформації, виявляти протиправні мотиви в діях інших осіб, захищати інтереси фізичних осіб та суб'єктів господарювання	Здатність визначати законність дій економічних суб'єктів; здатність протистояти незаконним діям економічних суб'єктів та окремих осіб
Критично осмислювати, обирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах	Здатність приймати обґрунтовані рішення та забезпечувати їх реалізацію; здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність шахрайства та його ознаки

1.1. *Поняття шахрайства.*

Етимологія терміну "шахрайство". Підходи до визначення сутності шахрайства. Тлумачення сутності шахрайства у законодавстві окремих країн світу. Об'єктивна та суб'єктивна сторони шахрайства.

1.2. *Характерні ознаки та особливості шахрайства.*

Характерні ознаки шахрайства. Місце шахрайства серед злочинів проти власності. Відмінність шахрайств від інших злочинів.

1.3. *Психологічний механізм реалізації злочинного діяння (діяльності). Мотивація шахрайства.*

"Трикутник шахрайства". Обставини, що обумовлюють вчинення шахрайств. Фінансовий тиск. Тиск пороків та згубних звичок. Тиск, пов'язаний з роботою. Інші види тиску зовнішніх обставин.

1.4. *Форми та види шахрайства.*

Обман і зловживання довірою як основні форми шахрайства. Класифікація обману. Сутність обману за змістом і за формою. Активний і пасивний обман. Особливості використання прийому "зловживання довірою". Традиційні та нові види шахрайства: шахрайство при угодах купівлі-продажу, циганський гіпноз, ігрове шахрайство, шахрайство на ринку цінних паперів, шахрайство у сфері вексельних відносин, шахрайство у сфері обігу житла, шахрайство у сфері страхових послуг, шахрайство у сфері працевлаштування, інвестиційне шахрайство, інтернет-шахрайство, шахрайство з використанням "ляльки", фармазонство та інші.

1.5. *Фінансові шахрайства як різновид шахрайств.*

Сутність фінансових шахрайств. Загальна характеристика фінансових шахрайств за сферами здійснення злочинів.

Тема 2. Фінансові шахрайства у банківській сфері та способи протидії їм

2.1 Фінансові шахрайства у банках та їх класифікації.

Сутність фінансових шахрайств у банках та особливості їх скоєння. Класифікації здійснення шахрайств у банківській сфері.

2.2. Характеристика шахрайств у банківській сфері за суб'єктом їх вчинення.

Шахрайства, вчинені працівниками банківської установи. Шахрайства, вчинені власниками та керівниками банку. Шахрайства, вчинені клієнтами банку. Шахрайства, вчинені третіми особами.

2.3. Шахрайства, вчинені працівниками банківської установи, та способи протидії їм.

Шахрайства при розрахунково-касовому обслуговуванні. Шахрайства у кредитному відділі. Шахрайства з ресурсами і цінними паперами. Фальсифікація залишків у картках бухгалтерського обліку. Шахрайства з валютними операціями. Основні прийоми протидії шахрайствам, які вчиняються працівниками банку.

2.4. Шахрайства клієнтів банку з кредитами та способи їх запобігання.

Способи шахрайського отримання кредитів. Фальсифікація документів. Використання фіктивних підприємств. Застосування "дутих" застав. Хибна заява про смерть. Зловживання при використанні банківських гарантій та поручительств. Інші способи обману.

2.5. Шахрайства, вчинені третіми особами та способи убезпечення від них.

Шахрайства з банківськими картками. Розкрадання з використанням електронно-обчислювальних машин, телекомунікаційних та комп'ютерних інтернет-мереж та систем. Поняття скімінгу, кеш-трепінгу, кардінгу, фішингу.

2.6. Політика запобігання шахрайству банку.

Політика запобігання шахрайству українських банків. Мета, завдання та об'єкти політики. Способи боротьби із шахрайством.

Тема 3. Фінансові шахрайства у сфері страхування

3.1. Сутність та класифікація шахрайств у сфері страхування.

Поняття страхового шахрайства. Мотиви здійснення страхових шахрайств. Класифікація шахрайств у сфері страхування. Прояви розвитку страхового шахрайства у залежності від стадії розвитку страхового ринку.

3.2. Учасники страхового ринку та їх характеристика.

Страхові компанії. Страхові посередники. Страхувальники. Професійні оцінювачі ризиків і збитків. Органи контролю за страховою діяльністю.

3.3. Характеристика шахрайств у сфері страхування за суб'єктом їх вчинення. Характерні риси страхових шахраїв.

Шахрайства, вчинені страховими компаніями. Шахрайства, вчинені працівниками страхових компаній та пов'язаними з ними організаціями. Шахрайства, вчинені страхувальниками. Типи та характеристика страхових шахраїв.

3.4. Способи виявлення та уникнення страхових шахрайств.

Загальні способи виявлення шахрайських дій у сфері страхування. Індикатори наявності шахрайських схем. Основні заходи протидії страховим

шахрайствам. Самозахист. Попередження страхових зловживань. Співпраця та обмін інформацією між страховиками, органами нагляду та детективними агентствами. Формування груп для дослідження і класифікації страхових злочинів і боротьби з ними.

3.5. Громадські організації по боротьбі зі страховими шахрайствами

Місце громадських організацій окремих країн світу у боротьбі зі страховим шахрайством та мінімізації фінансових втрат суб'єктів страхової системи. Досвід США, Великої Британії, Канади, Австралії та інших країн.

Тема 4. Протидія шахрайствам в діяльності підприємства

4.1. Шахрайства в діяльності підприємства: сутність та особливості.

Шахрайські операції на підприємствах та основні мотиви їх вчинення. Відмінні риси шахрайств, вчинених на підприємствах.

4.2. Характеристика шахрайств в діяльності підприємств за суб'єктом їх вчинення.

Шахрайства, вчинені найманими працівниками. Шахрайства з боку керівників та менеджерів. Шахрайства з боку партнерів. Шахрайства з боку замовників (клієнтів).

4.3. Шахрайства найманих працівників та способи протидії їм.

Типові шахрайства з боку найманих працівників: крадіжки, підробка документів, змова з постачальниками чи клієнтами, підміна товарів тощо. Основні прийоми протидії шахрайствам, які вчиняються працівниками підприємства.

4.4. Шахрайства з боку постачальників і клієнтів та способи їх уникнення.

Типові шахрайства з боку постачальників: підробка документів, постачання бракованих товарів (продукції), співпраця на умовах попередньої оплати за відсутності реальних намірів контрагента до співпраці тощо. Типові шахрайства з боку клієнтів: неплатежі за поставлений товар, отримання оплати за невиконану роботу тощо. Основні прийоми протидії шахрайствам, які вчиняються постачальниками і клієнтами.

4.5. Шахрайства з боку керівників та менеджерів підприємства та способи їх виявлення.

Типи шахрайств з боку керівників та менеджерів: фальсифікація документів, приписки, зловживання тощо. Способи виявлення зловживань з боку керівників та менеджерів підприємства.

4.6. Внутрішній аудит як спосіб запобігання шахрайств на підприємстві.

Базові засади функціонування служби внутрішнього аудиту. Об'єкти аудиту. Права і обов'язки аудиторів. Аудиторський висновок.

Тема 5. Шахрайства з фінансовою звітністю, способи їх виявлення та попередження

5.1. Фальсифікація фінансової звітності.

Економічна природа фальсифікації фінансової звітності. Ознаки шахрайств зі звітністю. Юридична сторона шахрайств з фінансовою звітністю. Ознаки фальсифікації звітності. Цілі фальсифікації фінансової звітності.

5.2. Способи фальсифікації фінансової звітності.

Викривлення бухгалтерських записів. Пропуск показників звітності. Елементи бухгалтерського обліку, які призводять до маніпуляцій з фінансовою звітністю. Проведення нікчемних правочинів. Загальні правила складання звітності. Правила складання звітності, передбачені обліковою політикою підприємства.

5.3. Наслідки фальсифікації фінансової звітності.

Фінансові втрати від фальсифікацій. Нефінансові втрати від шахрайських дій зі звітністю та їх загальна характеристика.

5.4. Методи виявлення фальсифікацій та запобігання шахрайств з фінансовою звітністю.

Внутрішній та зовнішній аудит. Корпоративний контроль. Ключові фінансові індикатори, що дозволяють виявляти фальсифікації фінансової звітності. Закон Сарбейнса-Окслі.

Тема 6. Шахрайства у бюджетно-податковій сфері

6.1. Шахрайства у бюджетній сфері.

Особливості здійснення шахрайств у бюджетній сфері. Загальна характеристика та способи шахрайств у бюджетній сфері. Шахрайства, вчинювані особами, наділеними бюджетними повноваженнями. Шахрайства розпорядників та одержувачів бюджетних коштів. Способи боротьби із зловживаннями.

6.2. Шахрайства у сфері публічних закупівель.

Зловживання при здійсненні та участі у публічних закупівлях. Методи корупції у бюджетній сфері. Способи зниження ризиків виникнення шахрайств у сфері закупівель.

6.3. Шахрайства у податковій сфері.

Особливості здійснення шахрайств у податковій сфері. Загальна характеристика та способи шахрайств у податковій сфері. Шахрайські схеми уникнення сплати чи пред'явлення вимоги щодо незаконного відшкодування окремих податків. Шахрайства, вчинювані керівниками та фахівцями Державної фіскальної служби. Шахрайства з боку платників податків і зборів. Статистична інформація про обсяги здійснених шахрайств та завдані збитки для бюджету. Способи боротьби із шахраями.

6.4. Митне шахрайство.

Сутність та особливості митного шахрайства. Шахрайства, вчинювані митниками. Шахрайства з боку експортерів та імпортерів. Статистична інформація про обсяги здійснених шахрайств та завдані збитки для бюджету. Способи боротьби із шахраями.

Тема 7. Шахрайства, вчинені способом створення фінансової піраміди

7.1. Поняття та ознаки фінансової піраміди.

Фінансова піраміда як спосіб шахрайства. Історія виникнення та розвитку фінансових пірамід. Мета створення фінансової піраміди. Предмет шахрайства. Головні та додаткові ознаки фінансової піраміди. Операції з фінансовими активами, які не є фінансовою пірамідою.

7.2. Технології заволодіння коштами способом фінансової піраміди.

Характеристика основних злочинних технологій заволодіння коштами: створення суб'єктів господарювання або набуття права на створені суб'єкти; проведення розвідувальних заходів; організаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності злочинної групи; залучення нових учасників фінансової піраміди; застосування психологічного впливу на громадян.

7.3. Різновиди фінансових пірамід.

Характеристика основних різновидів фінансових пірамід. Замасковані піраміди; піраміди як альтернатива іпотечному і споживчому кредитуванню; піраміди, які працюють під виглядом макрофінансових організацій, кредитно-споживчих організацій та ломбардів; організації, що пропонують послуги з рефінансування боргів фізичних осіб перед кредитними установами; псевдопрофесійні учасники фінансового ринку. Неконтрольовані інвестиційні схеми. Піраміди Понці.

7.4. Наслідки створення та діяльності фінансових пірамід. Способи захисту від фінансових пірамід.

Економічні та соціальні наслідки діяльності фінансових пірамід. Способи захисту від фінансових пірамід. Роль держави у захисті громадян та фінансової системи від фінансових пірамід. Підвищення фінансової грамотності населення як форма самозахисту від фінансових шахрайств.

Тема 8. Відповідальність за вчинення шахрайств

8.1. Відповідальність за вчинення шахрайств в Україні.

Відповідальність за шахрайства у Кримінальному кодексі України. Критерії встановлення відповідальності та передбачені форми покарання. Відповідальність за шахрайство з фінансовими ресурсами. Відповідальність за фальсифікацію звітності. Відповідальність за ухилення від сплати обов'язкових платежів. Відповідальність за незаконні дії у сфері бюджету.

8.2. Відповідальність за шахрайства за законодавством зарубіжних країн.

Особливості іноземного законодавства у питаннях відповідальності за вчинення шахрайств. Досвід окремих країн світу. Порівняльний аналіз кримінального законодавства України та міжнародного кримінального законодавства у контексті шахрайства.

8.3. Аналіз чинної практики притягнення до відповідальності за вчинення шахрайств.

Статистика розгляду справ про фінансові шахрайства. Результати судових засідань. Покарання осіб, причетних до реалізації злочинних схем.

8.4. Напрями удосконалення українського законодавства у питаннях відповідальності за вчинення шахрайств.

Норми українського законодавства, які доцільно переглянути задля підвищення ефективності боротьби із шахрайством. Передовий досвід зарубіжних країн у контексті притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення шахрайських дій у контексті його впровадження в Україні.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назва теми та/або завдання	Зміст
Тема 1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Види тиску, що можуть примусити людину піти на шахрайство. 2. Особа шахрая та її психологічний портрет. 3. Постраждала особа та її психологічний портрет
Тема 2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тлумачення термінів, що описують різновиди шахрайств у банківській сфері. 2. Моделювання поведінки в разі зустрічі з шахраями. 3. Захисні елементи банкнот валют країн сучасного світу. 4. Заходи безпеки під час використання банківських продуктів
Тема 3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Схеми легалізації кримінальних доходів у сфері страхування. 2. Шахрайські дії злочинців на прикладі окремих видів страхування. 3. Запобігання зловживанням із боку страховиків/страхувальників.
Тема 4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Види шахрайств у підприємницькій діяльності. 2. Ознаки шахрайських дій на підприємстві. 3. Причини, що призводять до вчинення шахрайств на підприємстві, та способи запобігання корпоративним шахрайствам. 4. Афери роботодавців
Тема 5	<ol style="list-style-type: none"> 1. Помилки та шахрайства у фінансовій звітності. 2. Індикатори виявлення фальсифікацій фінансової звітності
Тема 6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Податкові шахрайства. Схеми ухилення від оподаткування. 2. Контрольні заходи органів бюджетного та податкового контролю в контексті виявлення та протидії шахрайствам. 3. Зловживання у сфері здійснення публічних закупівель 4. Шахрайства у сфері нарахування та виплати доходів найманим працівникам
Тема 7	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення сутності та особливостей діяльності фінансових пірамід. 2. Характеристика окремих фінансових пірамід
Тема 8	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відповідальність за вчинення шахрайств відповідно до вимог чинного законодавства. 2. Відповідальність, передбачена законодавством іноземних держав за вчинення шахрайств. 2. Шахрайства, висвітлені у світовому кінематографі

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Перелік самостійної роботи

Назва теми та/або завдання	Зміст
Тема 1	Тестування. Підготовка до практичного заняття.
Тема 2	Вивчення нового матеріалу. 1. Ознайомлення з рекомендаціями, яких доцільно дотримуватися під час отримання готівки через банкомати та роботи з платіжними картками у контексті мінімізації шахрайських ризиків. 2. Ознайомлення з рекомендаціями Національного банку України щодо зниження ризику шахрайських операцій за основними видами шахрайств
Тема 3	Поглиблене вивчення матеріалу: 1. Групи зловмисників, їхні мотиви та імовірні шахрайські дії у сфері страхування. 2. Практика виявлення шахрайства у сфері страхування
Тема 4	Підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: 1. Корпоративне шахрайство. 2. Корупція в бізнесі: схеми відкатів. 3. Комплекс заходів для боротьби із шахрайствами на підприємствах
Тема 5	Підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: 1. Огляд відомих випадків фальсифікації фінансової звітності за кордоном. 2. Взаємозв'язок між ключовими фінансовими індикаторами як спосіб виявлення фальсифікацій фінансової звітності Поглиблене вивчення матеріалу: Ознайомлення з аудиторським звітом щодо річної фінансової звітності обраного підприємства, визначення наявності (відсутності) фактів шахрайств, встановлених аудитором
Тема 6	Розгляд проблемних ситуацій: 1. Підміна трудових відносин на підприємстві цивільно-правовими відносинами. 2. Використання спрощеної системи оподаткування з метою оптимізації податкових платежів суб'єктів господарювання
Тема 7	Поглиблене вивчення матеріалу: 1. Криміналістичні ознаки фінансової піраміди. 2. Законодавче забезпечення протидії створенню фінансових пірамід в Україні
Тема 8	Поглиблене вивчення матеріалу: Відповідальність за вчинення шахрайств в обраній країні

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (Тема 1), проблемна лекція (Тема 5), лекція-провокація (Тема 2); бесіда (Теми 4, 7); лекція-діалог (Тема 8).

Наочні (демонстрація (Теми 3, 6).

Практичні (практична робота (Теми 2,3), ділова гра (Теми 1, 5), есе (Теми 3, 4), мозкові атаки (Теми 1, 7), робота в малих групах (Теми 6, 8).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних (семінарських) занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль, який проводиться у формі диференційованого заліку. Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Максимально можлива кількість балів за поточний контроль упродовж семестру для дисципліни, форма контролю якої залік, – 100 та мінімально можлива кількість балів – 60.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: письмова контрольна робота (20 балів), тестування (20 балів), експрес-опитування (20 балів), презентації (20 балів), колоквиум (20 балів).

Семестровий контроль: залік.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Кримінальний кодекс України : Закон України № 2341-III від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

2. Фінанси [Електронний ресурс] : навчально-методичний посібник / О. П. Полтініна, С. В. Юшко, Є. О. Малишко та ін.; за заг. ред. І. В. Журавльової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 215 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29052>

Додаткова

3. Возняк Г. В. Фінансове шахрайство в бюджетній сфері: економічна сутність і різновиди [Електронний ресурс] / Г.В. Возняк // Бізнес Інформ. – 2020. –

№ 4. – С. 334 – 339. – Режим доступу: https://www.business-inform.net/_inc/kachka_pdf.php?year=2020&volume=4_0&pages=334_339&qu=%D1%88%D0%B0%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%B9

4. Войнарська І. А. Шахрайство у нерухомості [Електронний ресурс] / І. А. Войнарська // Економіка. Фінанси. Право. – 2021. – № 4. – С. 31 – 32. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esfipr_2021_4_8

5. Герасименко О. М. Шахрайства у вітчизняних компаніях: види, фактори виникнення, професійні схеми та заходи боротьби [Електронний ресурс] / О. М. Герасименко // Вчені записки університету "КРОК". Серія : Економіка. – 2019. – Вип. 1. – С. 151 – 160. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzukur_2019_1_22

6. Гумін О. М. Шахрайство у сучасному законодавстві деяких зарубіжних країн [Електронний ресурс] / О. М. Гумін // Аналітично-порівняльне правознавство. – 2023. – № 1. – С. 456-460. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpropr_2023_1_81

7. Данилюк М. О. Протиріччя та фінансові шахрайства в реальному секторі економіки [Електронний ресурс] / М.О. Данилюк, І. М. Данилюк-Черних, З. А.Мацук // Бізнес Інформ. – 2022. – № 1. – С. 274 – 279. – Режим доступу: https://www.business-inform.net/_inc/kachka_pdf.php?year=2022&volume=1_0&pages=274_279&qu=%D1%88%D0%B0%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%B9

8. Капріан Ю. Використання машинного навчання для боротьби з банківським шахрайством [Електронний ресурс] / Ю. Капріан // Бізнес Інформ. – 2023. – № 7. – С. 140 – 145. – Режим доступу: https://www.business-inform.net/_inc/kachka_pdf.php?year=2023&volume=7_0&pages=140_145&qu=%D1%88%D0%B0%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%B9

9. Кізіма Т. Фінансове шахрайство: теоретична концептуалізація та економічне підґрунтя [Електронний ресурс] / Т. Кізіма, Ю. Хамига // Світ фінансів. – 2019. – Вип. 2. – С. 109 – 123. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2019_2_11

10. Кіріленко Ф. О. Шахрайства, вчинені в Україні у 1960-2018 роках [Електронний ресурс] / Ф. О. Кіріленко, В. Є. Марценко // Наука і правоохорона. – 2020. – № 1. – С. 247 – 257. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nip_2020_1_27

11. Колодізев О. М. Шахрайство із платіжними картками: сучасний стан і заходи протидії [Електронний ресурс] / О. М. Колодізев, О. В. Коцюба // Бізнес Інформ. – 2019. – № 3. – С. 315–321. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25092>

12. Нежива М. О. Протидія шахрайству в умовах війни [Електронний ресурс] / М. О. Нежива, В. О. Мисюк // Бізнес Інформ. – 2023. – № 1. – С. 160 – 166. – Режим доступу: https://www.business-inform.net/_inc/kachka_pdf.php?year=2023&volume=1_0&pages=160_166&qu=%D1%88%D0%B0%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%B9

13. Протидія фінансовим шахрайствам. Методичні рекомендації до практичних завдань для студентів усіх спеціальностей другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. С. В. Юшко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця,

2020. – 46 с. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23041>

14. Протидія фінансовим шахрайствам. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів усіх спеціальностей другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. С. В. Юшко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 45 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25683>

15. Шпак В. А. Шахрайство і помилки за результатами аудиторських перевірок: причини їх виникнення та можливі наслідки [Електронний ресурс] / В. А. Шпак, Р. Ю. Овчарик, І. Т. Райковська // Фінанси України. – 2022. – № 9. – С. 115 – 128. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2022_9_9

16. Vnukova N. M. Use of typologies and risk maps in the system of internal financial monitoring [Електронний ресурс] / N. M. Vnukova, O. M. Kolodiziev // Strategies for sustainable socio-economic development strategies and mechanisms for their implementation in the global dimension: collective monograph / edited by M. Bezpartochnyi, in 3 Vol. // VUZF University of Finance, Business and Entrepreneurship. – Sofia: VUZF Publishing House “St. Grigorii Bogoslov”, 2019. – Vol. 2. – P. 169 – 177. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25104>

17. Kolodiziev. O. Automatic machine learning algorithms for fraud detection in digital payment system [Електронний ресурс] / O. Kolodiziev, A. Mints, P. Sidelov et al // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. – 2020. – 5/9 (107). – P. 14-26. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25100>

Інформаційні ресурси

18. Навчальні матеріали за навчальною дисципліною "Протидія фінансовим шахрайствам" на сайті персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=3888>

19. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. <http://www.ukrstat.gov.ua>

20. Офіційний веб-сайт Кіберполіції України. – Режим доступу : <https://cyberpolice.gov.ua/>.